

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Jána Drgonca a zo sudcov JUDr. Júliusa Černáka a JUDr. Anny Danielčákovej na verejnom zasadnutí 14. apríla 1999 prerokoval podnet [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Stanislavom Jakubčíkom, advokátom, vo veci porušenia práv priznaných čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a 28. apríla 1999 takto

r o z h o d o l :

Právo [REDAKOVANÉ] zaručené čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky v konaní pred Krajským súdom Bratislava vo veci 3 To 187/98 porušené n e b o l o .

O d ô v o d n e n i e :

Ústavnému súdu Slovenskej republiky bol 22. decembra 1998 doručený podnet [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ], zastúpeného JUDr. Stanislavom Jakubčíkom, advokátom, Bratislava, Klemensova 15, ktorým namietol porušenie práv priznaných čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky v konaní na Krajskom súde v Bratislave pod sp. zn. 3 To 187/98.

Z predmetného podnetu vyplýva, že Krajský súd v Bratislave uznesením sp. zn. 3 To 187/98 zamietol odvolanie [REDAKOVANÉ] proti rozsudku Okresného súdu Pezinok sp. zn. 1 T 64/97, ktorým bol menovaný uznaný vinným z trestného činu nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171a ods. 1 a 2 písm. b) Trestného zákona.

██████████ sa domáhal, aby Ústavný súd Slovenskej republiky vydal uznesenie, v ktorom by konštatoval, že „konaním Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 3 To 187/98 došlo k porušeniu ústavného práva podnecovateľa na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a za podmienok ustanovených zákonom, ďalej k porušeniu ústavného práva, aby podnecovateľovi bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu a k porušeniu ústavného práva domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky, to všetko v zmysle čl. 46 ods. 1, čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky“.

Nerešpektovanie ústavou zaručeného práva na súdnu a inú právnu ochranu podnecovateľ prostredníctvom svojho advokáta odôvodnil:

a) konaním orgánov činných v trestnom konaní v etape vyšetrovania trestného činu došlo k porušeniu § 38 ods. 1 Trestného poriadku,

b) podnecovateľovi mala byť poskytnutá možnosť prípravy obhajoby, a to predovšetkým čas na jej prípravu,

c) Krajský súd v Bratislave ako odvolací súd sa mal zaoberať všetkými nedostatkami konania, ktoré predchádzalo vyneseniu rozsudku, mal preskúmať zákonnosť a odôvodnenosť všetkých výrokov rozsudku, proti ktorým môže odvolateľ podať odvolanie, i správnosť postupu konania, ktoré predchádzalo rozsudku, prihliadnúc pritom i na chyby, ktoré neboli odvolaním vytýkané,

d) odvolací súd porušil právo na obhajobu a právo na súdnu a inú ochranu tým, že nezrušil napadnutý rozsudok pre podstatné chyby konania, ktoré rozsudku predchádzalo, najmä preto, že v tomto konaní boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby a nevrátil vec súdu prvého stupňa.

Podľa názoru zastupujúceho advokáta podnecovateľ vyčerpal všetky vnútroštátne právne prostriedky na dosiahnutie nápravy porušenia ústavou zaručených práv, ktoré boli konaním súdov porušené, teda v zmysle rozsudkov Európskeho súdu

pre ľudské práva tie, využitím ktorých je efektívne možné odstrániť namietané porušenie práva.

I.

ZISTENÝ SKUTKOVÝ STAV

Z predloženého odpisu vyšetrovacieho spisu Okresného úradu vyšetrovania Policajného zboru (ďalej len „PZ“) Pezinok ČVS: OUV-239/1997 vyplynulo, že na základe príkazu Okresného súdu v Pezinku zo dňa 21. júla 1997 č. p. 2 Nt 405/97 bolo podľa § 83 ods. 1 Trestného poriadku s použitím § 158 ods. 4 a 6 Trestného poriadku nariadené vykonať domovú prehliadku u [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ] nakoľko v uvedenom objekte by sa mohli nachádzať veci dôležité pre trestné konanie. Vykonanie domovej prehliadky bolo odôvodnené skutočnosťou, že menovaný bol podozrivý z páchania organizovanej trestnej činnosti s medzinárodným prepojením. Domová prehliadka bola vykonaná dňa 22. júla 1997 o 08.30 hod. policajným orgánom Obvodného oddelenia PZ Pezinok.

[REDAKOVANÉ] bol po vykonaní domovej prehliadky o 09.45 hod. pracovníkmi odboru kriminálnej polície Krajského riaditeľstva PZ Bratislava predvedený za účelom podania vysvetlenia. S menovaným pracovníkmi odboru kriminálnej polície Krajského riaditeľstva PZ Bratislava spísali zápisnicu o podanom vysvetlení. [REDAKOVANÉ] do zápisnice uviedol, že poučeniu v plnom rozsahu porozumel a k veci uviedol, že bez právneho zástupcu sa k veci odmieta vyjadriť a podať akékoľvek vysvetlenie. Zápisnica bola ukončená o 10.50 hod. Podľa záznamu vyšetrovateľa zo dňa 22. júla 1997 uvedeného dňa o 15.45 hod. sa vyšetrovateľ telefonicky spojil s advokátom JUDr. Františkom Sanákom z Trnavy, ktorého si chcel [REDAKOVANÉ] zvoliť za obhajcu. Advokát sa však pre zaneprázdnenosť nemohol uvedeného dňa výsluchu zúčastniť.

Dňa 22. júla 1997 bolo voči [REDAKOVANÉ] vznesené obvinenie za pokračovací trestný čin nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171a ods. 1 a 2 písm. b),

c) Trestného zákona na tom skutkovom základe, že menovaný v Pezinku-Griňave, ul. Orešie č. 18, priebežne, od presne nezistenej doby do 22. júla 1997, za odplatu ako člen organizovanej skupiny pomáhal nedovolené prekročiť štátnu hranicu presne nezistenému počtu osôb cudzích štátnych príslušností tak, že im po dohode s bližšie nezistenými osobami menami [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], príslušníkmi bývalej Juhoslávie, poskytoval ubytovanie a stravu vo svojom rodinnom dome. Uznesenie bolo [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] doručené dňa 22. júla 1997.

Vyšetrovatelka uvedeného dňa o 17.45 hod. s menovaným začala spisovať zápisnicu o výsluchu obvineného. V zápisnici je uvedené, že bol riadne poučený podľa zákonných ustanovení a poučeniu v plnej miere porozumel, rovnako aj uzneseniu, ktoré mu bolo doručené pred začiatkom výsluchu. Po poučení o práve sťažnosti proti vznesenému obvineniu toto právo využil a sťažnosť podal priamo do zápisnice. Súčasne uviedol, že využíva svoje právo odoprieť vypovedať a vypovedať nebude bez prítomnosti obhajcu. Prehlásil, že plnú moc pre obhajcu doručí do 09.00 hod. dňa 24. júla 1997. Po zaprotokolovaní uvedených vyjadrení vyšetrovatelka zápisnicu ukončila.

Z vyšetrovacieho spisu ďalej vyplynulo, že dňa 22. júla 1997 boli podľa § 17 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore predvedené na Miestne oddelenie PZ Nové Mesto i [REDAKOVANÉ], manželka, a [REDAKOVANÉ], dcéra, ktoré boli po poučení taktiež vypočuté do zápisnice o podanom vysvetlení. [REDAKOVANÉ] uviedla, že je chorá a nič si nepamätá. [REDAKOVANÉ] v zápisnici o podanom vysvetlení riadne vypovedala. Obidve boli potom následne vypočuté aj vyšetrovateľom ako svedkovia. [REDAKOVANÉ] po poučení uviedla, že využíva právo odmietnuť vypovedať podľa § 100 Trestného poriadku, keďže v osobe obvineného ide o jej manžela. [REDAKOVANÉ] po poučení prehlásila, že právo odmietnuť vypovedať podľa § 100 Trestného poriadku nevyužíva, tohto sa výslovne vzdáva a vypovedať bude dobrovoľne, a potom riadne vypovedala. Právo odmietnuť vypovedať ako svedok využil podľa § 100 Trestného poriadku dňa 11. septembra 1997 aj [REDAKOVANÉ], syn.

V spisovom materiáli je založené plnomocenstvo s dátumom 23. júl 1997, ktorým [REDAKOVANÉ] splnomocnil advokáta JUDr. Stanislava Jakubčička, aby ho obhajoval, resp. zastupoval vo veci trestného stíhania. JUDr. Stanislav Jakubčík zaslal písomné oznámenie na Okresný úrad vyšetrovania PZ Pezinok s dátumom 25. júl 1997, v ktorom oznámil, že bol splnomocnený [REDAKOVANÉ], aby ho obhajoval, zastupoval vo veci trestného stíhania, a súčasne uviedol, že ako obhajca sa chce zúčastniť všetkých vyšetrovacích úkonov, a žiadal, aby bol včas vyrozumievaný o mieste a čase konania jednotlivých úkonov. Na základe tejto žiadosti vyšetrovateľ obhajcu prizýval k vyšetrovacím úkonom.

Sťažnosť obvineného proti uzneseniu o vznesení obvinenia námestníčka okresného prokurátora v Pezinku uznesením Pv 262/97-7 zo dňa 29. júla 1997 ako nedôvodnú zamietla.

Pod tým istým číslom vyšetrovacieho spisu bolo dňa 18. augusta 1997 vznesené obvinenie pre pokračujúci trestný čin nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171a ods. 1 a 2 písm. b), c) Trestného zákona proti macedónskemu štátnemu občanovi [REDAKOVANÉ], ktorý bol vyšetrovaný vo väzbe.

Obvinený [REDAKOVANÉ] bol ku skutku opätovne vypočutý za prítomnosti obhajcu dňa 18. septembra 1997, kedy už právo odmietnuť vypovedať nevyužil. Obhajca pri výsluchu žiadal založiť do spisu žiadosť o vrátenie zaistených valút. Ďalej žiadal zaprotokolovať otázku týkajúcu sa zdravotného stavu [REDAKOVANÉ] pred výsluchom svedka a po ňom. Záverom výsluchu žiadal zaprotokolovať, že on i obvinený majú pochybnosti o tom, že dcéra obvineného je schopná správne vnímať a vypovedať o okolnostiach dôležitých pre trestné konanie, a preto podľa § 118 Trestného poriadku žiadajú vyšetriť duševný stav svedka. JUDr. Jakubčík sa zúčastnil ešte výsluchu obv. [REDAKOVANÉ] dňa 21. augusta 1997 a svedkyne [REDAKOVANÉ] dňa 28. júla 1997.

Listom zo dňa 26. septembra 1997 vyšetrovatel'ka oznámila obvinenému i jeho obhajcovi, že peniaze, ktoré boli dňa 22. júla 1997 v zmysle § 78 ods. 1 Trestného poriadku dobrovoľne vydané [REDAKOVANÉ], zotrúvajú k ďalšej dispozícii prokuratúry a súdu pre trestné konanie. K návrhu na vyšetrenie duševného stavu svedka [REDAKOVANÉ] v zmysle § 118 Trestného poriadku sa nevyjadrila, pretože tento návrh nebol návrhom podaným v zmysle § 166 Trestného poriadku s tým, že tento návrh si mohli uplatniť pri preštudovaní vyšetrovacieho spisu dňa 9. októbra 1997. Advokát dňa 3. októbra 1997 zaslal na Okresnú prokuratúru žiadosť o preskúmanie postupu vyšetrovateľa podľa § 167 Trestného poriadku. V uvedenej žiadosti uviedol, že ako obhajca obvineného dňa 18. septembra 1997 v zápisnici o výsluchu [REDAKOVANÉ] žiadal, podľa jeho názoru oprávnene, vyšetriť duševný stav svedkyne [REDAKOVANÉ]. Dňa 28. septembra 1997 obdržal vyjadrenie vyšetrovateľa. Bol toho názoru, že uplatnený postup bol nesprávny. Uviedol, že ako obhajca je podľa § 41 ods. 2 Trestného poriadku oprávnený už za prípravného konania robiť za obvineného návrhy, podávať za neho žiadosti a opravné prostriedky.

K oboznámeniu s výsledkami vyšetrovania dňa 9. októbra 1997 sa obvinený nedostavil, dostavil sa iba jeho obhajca. JUDr. Jakubčík do záznamu o preštudovaní vyšetrovacieho spisu uviedol, že trvá na tom, aby obvinenému boli vrátené zadržané peniaze a tiež na tom, aby bol v zmysle § 118 Trestného poriadku vyšetrený duševný stav svedkyne [REDAKOVANÉ]. Uvedený návrh vyšetrovatel'ka zamietla, proti čomu obhajca podal sťažnosť.

Rozsudkom Okresného súdu v Pezinku č. 1 T 64/97 zo dňa 25. júna 1998 bol obvinený uznaný vinným z trestného činu nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171a ods. 1 a 2 písm. b) Trestného zákona. V odôvodnení sa okrem iného uvádza, že súd nemal dôvod spochybniť hodnovernosť výpovede svedkyne [REDAKOVANÉ], a poukazuje na znalecký posudok znalkyne z oboru psychológie, ktorá bola na hlavnom pojednávaní aj vypočutá. Súd mal skutkový stav preukázaný aj výpoveďami ďalších svedkov, listinnými dôkazmi, predovšetkým zápisnicou o vykonanej domovej prehliadke, fotodokumentáciou a zápisnicou o vydaní vecí.

Obžalovaný proti rozsudku podal v zákonnej lehote odvolanie. Uznesením Krajského súdu v Bratislave č. 3 To 187/98 bolo odvolanie [REDAKOVANÉ] podľa § 256 Trestného poriadku zamietnuté. Z odôvodnenia vyplýva, že obvinený v odvolaní, ktoré písomne zdôvodnil jeho obhajca, namietol rozsudok okresného súdu vo výroku o vine a treste, kde poukázal, na to, že bolo porušené právo jeho obhajoby predovšetkým v tom, že vyšetrovatelka Okresného úradu vyšetrovania PZ Pezinok vykonala výsluchy svedkov pred vznesením obvinenia a bez prítomnosti zvoleného obhajcu. Súčasne namietol znalecký posudok vypracovaný [REDAKOVANÉ]. Rovnako za nezákonný dôkaz označil výpoveď svedkyne [REDAKOVANÉ]. Celé obvinenie kategoricky odmietol.

Krajský súd v Bratislave v zmysle § 254 ods. 1 Trestného poriadku preskúmal napadnutý rozsudok i správnosť postupu konania, ktoré mu predchádzalo, a skonštatoval, že odvolanie nie je dôvodné. Krajský súd konštatoval, že okresný súd vykonal dokazovanie v náležitom rozsahu a z výsledkov dokazovania vyvodil správne skutkové a právne závery. Aj krajský súd po vyhodnotení dôkazného materiálu mal za preukázané, že [REDAKOVANÉ] sa dopustil uvedeného konania. Krajský súd nezistil vady, pre ktoré by nebolo možné posudok znalca akceptovať. Súd konštatoval, že nie je dôvodná ani námietka obhajoby, že svedkyňa bola vypočúvaná pred vznesením obvinenia. Konštatoval, že výsluch bol vykonaný až po tom, čo obvinenému bolo oznámené uznesenie o začatí trestného stíhania. Pokiaľ ide o ďalšiu námietku obhajoby, že jej výsluch bol vykonaný bez prítomnosti obhajcu obžalovaného, krajský súd poznamenal, že v danej veci sa nejednalo o prípad nutnej obhajoby, a tak jej výsluch nebol vykonaný v rozpore so zákonom. Krajský súd súdu prvého stupňa vytkol iba nepresnosť formulácie výrokovej vety, ktoré konanie po právnej stránke tiež naplňuje znaky skutkovej podstaty uvedeného trestného činu. Keďže nezistil dôvody pre zmenu ktoréhokoľvek z výrokov, odvolanie obžalovaného ako nedôvodné v zmysle § 256 Trestného poriadku zamietol.

Ústavný súd Slovenskej republiky listom zo dňa 9. marca 1999 požiadal predsedu Krajského súdu v Bratislave o stanovisko k podnetu [REDAKOVANÉ], bytom [REDAKOVANÉ].

Predsedníčka Krajského súdu v Bratislave JUDr. Ivetta Marušáková vo svojom stanovisku Spr 3197/99 doručenom ústavnému súdu 6. apríla 1999 uviedla:

«Podnet podnecovateľa namieta porušenie práva na obhajobu a právo na súdnu ochranu vo vzťahu k rozhodnutiu odvolacieho súdu, napriek tomu, že základom je rozhodnutie okresného súdu (rozsudok Okresného súdu Pezinok sp. zn. 1 T 64/97 zo dňa 25. 6. 1998).

Po oboznámení so spisovým materiálom okresného súdu (sp. zn. 1 T 64/97) nebolo preukázané, že by podnecovateľ využil všetky vnútroštátne prostriedky na dosiahnutie nápravy porušenia Ústavou zaručených práv, keďže v spise okresného súdu sa nenachádza žiadne písomné podanie, ktoré by smerovalo k podaniu podnetu sťažnosti pre porušenie zákona vo vzťahu k prvostupňovému, príp. druhostupňovému rozhodnutiu.

Pokiaľ ide o jeho tvrdenie, že došlo k porušeniu práva na obhajobu, je potrebné poukázať na to, že proti [REDAKOVANÉ] bolo vznesené obvinenie dňa 22. 7. 1997. Pri výsluchu dňa 22. 7. 1997 podnecovateľ využil svoje právo nevypovedať s tým, že si chce zvoliť obhajcu. Dňa 23. 7. 1997 predkladá do spisu plnomocenstvo advokát JUDr. Stanislav Jakubčík (čl. 38 trestného spisu) a od tohto dňa sa obhajca zúčastňuje na vyšetrovacích úkonoch nielen [REDAKOVANÉ] ale i spoluobvineného a svedkov.

V tomto smere treba pripomenúť, že nešlo o prípad nutnej obhajoby a práva obvineného boli v prípravnom konaní v plnom rozsahu zachované.

Z uvedeného vyplýva, že zo strany orgánov činných v trestnom konaní nedošlo v časovom okamžiku začatia trestného stíhania k porušeniu práva na právnu pomoc [REDAKOVANÉ], pričom túto okolnosť obvinený, ani jeho obhajca, pri oboznamovaní s výsledkami vyšetrovania nenamietal (čl. 170 tr. spisu).

Pokiaľ podnecovateľ zameriava svoj podnet na svedeckú výpoveď jeho dcéry [REDAKOVANÉ] vypočutej dňa 22. 7. 1997, na ktorej nebol obhajca prítomný, ani táto okolnosť nepreukazuje dôvodnosť podnetu, keďže ústavný súd nemá právomoc

preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov. Z uznesenia Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 31/94 z 1. 6. 1994 vyplýva, že Ústavný súd „nie je oprávnený skúmať postupy všeobecných súdov pri objasňovaní skutočného stavu veci, rozhodnutia o vine a treste a o výške spôsobenej škody.“

Aj pri diskutabilnosti, či vyšetrovatelka nemala dcéru podnecovateľa vypočúť až vtedy, keď [REDAKOVANÉ] si zvolí právneho zástupcu, (na hlavnom pojednávaní využila svoje právo podľa § 100 Tr. por.) prvostupňový i druhostupňový súd rozviedol ďalšie priame i nepriame dôkazy, ktoré presvedčivo preukazovali vinu obvineného. Dokonca u dcéry podnecovateľa bol vykonaný dôkaz znaleckým posudkom znalca psychológa. Z obidvoch rozhodnutí súdov vyplýva, že obvinený svojím konaním umožnil a pomáhal cudzincom k nedovolenému prekročeniu štátnej hranice, čím naplnil znaky skutkovej podstaty činu nedovoleného prekročenia štátnej hranice podľa § 171a ods. 1, ods. 2 písm. b) Tr. zák.

S poukazom na uvedené okolnosti, krajský súd sa nestotožňuje s navrhnutým petitom, podľa ktorého konaním odvolacieho senátu vo veci podnecovateľa malo dôjsť k porušeniu jeho Ústavného práva.»

Ústavný súd vytýčil verejné pojednávanie vo veci na 14. apríl 1999.

Krajský súd v Bratislave listom Spr. 3263/99 predsedníčky súdu JUDr. Ivetty Marušákovvej z 13. 4. 1999 požiadal o ospravedlnenie neúčasti na verejnom pojednávaní. Zástupca predkladateľa podnetu na verejnom pojednávaní potvrdil, že zotrváva na pôvodnom návrhu a jeho odôvodnení.

II. PRÁVOMOC ÚSTAVNÉHO SÚDU ROZHODNÚŤ O PREDLOŽENOM PODNETE

Krajský súd namietol neexistenciu právomoci ústavného súdu preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov s odkazom na právny názor ústavného súdu, podľa

ktorého ústavný súd „nie je oprávnený skúmať postupy všeobecných súdov pri objasňovaní skutočného stavu veci, rozhodnutia o vine a treste a o výške spôsobenej škody.“ (II. ÚS 31/94)

Krajský súd pri uplatnení tejto námietky neprihliadol na to, že citovaný právny názor ústavného súdu sa vzťahuje len na tie postupy všeobecných súdov, ktoré predkladateľ podnetu spochybní z hľadiska zákonnosti. Ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti (čl. 124), a preto o ochrane zákonnosti môže rozhodovať jedine vtedy, ak má výslovnú ústavnú právomoc konať aj o ochrane zákonnosti (napr. vo veciach volieb podľa čl. 129 ods. 2). ■■■■■ však nepožiadala ústavný súd o preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu z hľadiska zákonnosti, ale namieta, že v konaní pred krajským súdom došlo k porušeniu jeho ústavou zaručených práv. V záujme ochrany ústavnosti v činnosti všeobecných súdov ústavný súd rozhodol, že: „V konaní o podnete Ústavný súd Slovenskej republiky nie je príslušný preskúmať rozhodnutia všeobecných súdov, ale preskúmava, či v konaní pred všeobecnými súdmi nedošlo k porušeniu práva, ak fyzická alebo právnická osoba podnetom namieta jeho porušenie v konaní pred všeobecnými súdmi“ (I. ÚS 8/94). V súlade s týmto právnym názorom ústavný súd podnet ■■■■■ neodmietol.

Krajský súd vo svojom vyjadrení uplatnil aj námietku, že predkladateľ podnetu nevyčerpal všetky opravné prostriedky, ktoré môže uplatniť na ochranu svojich práv, a to tým, že nevyužil podnet na podanie sťažnosti pre porušenie zákona.

Ústavný súd v predchádzajúcich konaniach opakovane vyslovil právny názor, podľa ktorého v konaní o každom podnete pred ústavným súdom, v ktorom navrhovateľ namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu (inú právnu ochranu), ako aj práva na spravodlivý proces z toho dôvodu, že všeobecný súd nekonal spôsobom ustanoveným v zákone, je nevyhnutné, aby boli najprv vyčerpané všetky právne prostriedky ich ochrany, ktoré sú navrhovateľovi dostupné (I. ÚS 1/97; I. ÚS 49/98).

Ústavný súd vyslovil aj ďalší právny názor, podľa ktorého v právnom štáte musí existovať možnosť spoliehať sa na to, že štát poskytne občanom efektívnu ochranu ich práv v súlade s platnou právnou úpravou (PL. ÚS 16/95). Požiadavka efektívnej ochrany práv občanov v súlade s platnou právnou úpravou je právne významná aj pre voľbu opravných prostriedkov, ktoré musí osoba uplatniť pred uplatnením svojho práva na ústavnom súde.

Sťažnosť pre porušenie zákona predstavuje mimoriadny opravný prostriedok. Podľa § 266 ods. 1 Trestného poriadku ju môže podať len generálny prokurátor Slovenskej republiky alebo minister spravodlivosti Slovenskej republiky. Sťažnosťou pre porušenie zákona nemožno priamo odstrániť namietnuté porušenie ústavy ani vtedy, ak je námietka opodstatnená. **Mimoriadny opravný prostriedok, ktorý predkladateľ podnetu nemôže uplatniť osobne a s ktorým sa ako právny účinok nespája priame odstránenie opodstatnene namietnutého porušenia ústavného práva alebo slobody, nemá povahu takého právneho prostriedku, ktorý predkladateľ podnetu musí vyčerpať skôr, ako sa v konaní pred ústavným súdom môže uchádzať o ochranu svojich práv podľa čl. 127 alebo čl. 130 ods. 3 ústavy.** Preto ústavný súd aj túto námietku krajského súdu odmietol.

III.

NAMIETANÉ PORUŠENIE PRÁVA ZARUČENÉHO ČL. 46 ODS. 1 ÚSTAVY SR

██████████ podnetom namietol porušenie svojho práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy.

Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky sa môže každý domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Článkom 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje predovšetkým prístup k súdu, pretože len v takom prípade sa vytvárajú podmienky na domáhanie sa práva na súdnu ochranu oprávnenou osobou. Článok 46 ods. 1 upravuje prístup k súdu ako možnosť predložiť súdu na rozhodnutie spor o tie práva, ktoré sa podľa rozhodnutia zákonodarcu môžu predkladať súdu. Článkom 46 ods. 1 ústavy sa teda zaručuje právo stať sa účastníkom súdneho konania z vlastnej iniciatívy (PL. ÚS 15/98). Rovnaké právo sa čl. 46 ods. 1 zaručuje aj v rozsahu zákonom ustanoveného prístupu k iným štátnym orgánom.

V okolnostiach prípadu mohlo ísť o orgány Policajného zboru, ale predkladateľ podnetu nenamietol porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy zmarením svojho prístupu k tejto časti štátneho mechanizmu Slovenskej republiky. Prístup k orgánom Policajného zboru mal umožnený proti svojej vôli z dôvodu podozrenia zo spáchania trestného činu, teda za okolností, ktoré nie sú predmetom ochrany zaručenej čl. 46 ods. 1 ústavy. Predkladateľ podnetu tiež nemal zmarenú možnosť uchádzať sa o ochranu svojich práv pred Krajským súdom Bratislava. Vzhľadom na okolnosti prípadu svoje právo na prístup k súdu uplatnil. V rozsahu práva na prístup k súdu alebo inému štátnemu orgánu v jeho veci čl. 46 ods. 1 porušený nebol.

Ochrana podľa čl. 46 ods. 1 ústavy nezahŕňa len právo na prístup k súdu. Súd musí mať ústavou výslovne určenú kvalitu. Musí byť nezávislý a nestranný.

Súčasťou nezávislosti súdu je aj výkon súdnej moci osobami (sudcami), ktoré nie sú podriadené iným zložkám štátnej moci. Ak o práve osoby rozhodol súd nepodriadený iným zložkám štátnej moci a na súde konal sudca, ktorý tiež nebol podriadený iným zložkám štátnej moci, ústavou zaručené právo na prerokovanie veci nezávislým súdom nebolo porušené.

Z povahy veci, v ktorej [REDAKOVANÉ] namietol porušenie svojho práva, a zo skutočností zistených ústavným súdom v konaní o jeho podnete vyplynulo, že v konaní pred Krajským súdom Bratislava nemohlo dôjsť k porušeniu tej časti práva zaručenej čl. 46 ods. 1 ústavy, ktorá sa vzťahuje na nezávislosť súdu. Preto sa ústavný súd zameral

na otázku, či o veci [REDAKOVANÉ] konal a rozhodol súd v súlade s jeho právom na nestranný súd.

Obsahom práva na nestranný súd je, že súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti pre uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ súd má právomoc o takomto práve rozhodnúť. Ústavný súd nezistil ani porušenie tejto časti čl. 46 ods. 1 v konaní o podnete [REDAKOVANÉ].

IV.

NAMIETANÉ PORUŠENIE ČL. 47 ODS. 2 A ČL. 50 ODS. 3 ÚSTAVY SR

Predkladateľ podnetu ďalej namietol porušenie svojich práv zaručených čl. 47 ods. 2 a čl. 50 ods. 3 ústavy.

Podľa čl. 47 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky má každý právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom.

Podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky má obvinený právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu.

Predkladateľ podnetu namietol porušenie čl. 47 ods. 2 s odôvodnením, že právo na obhajobu je treba chápať tak, že občan má na ňu právo aj v čase pred vznesením obvinenia.

Ústava Slovenskej republiky predstavuje právny celok, ktorý treba aplikovať vo vzájomnej súvislosti všetkých ústavných noriem (II. ÚS 128/95). Ustanovenie čl. 47 ods. 2 v okolnostiach prípadu treba uplatňovať v spojení s čl. 50 ods. 3.

Podľa právneho názoru ústavného súdu ústava zaručuje rozdielnú intenzitu a rozsah ochrany pre jednotlivé štádiá trestného konania. Článkom 50 ods. 3 ústavy sa zaručujú práva obvineného, teda osoby, voči ktorej sa vznieslo obvinenie podľa ustanovení Trestného poriadku. Ústavný súd vyslovil právny názor: „Ústavou zaručenú ochranu nemožno interpretovať tak, že práva podľa čl. 50 ods. 3 sa priznávajú iba v tej fáze trestného konania, ktorá sa začína vznesením obvinenia a ktorá sa končí podaním obžaloby. Formuláciou čl. 50 ods. 3 sa kladie dôraz na zaručenie práv od okamihu vznesenia obvinenia. Práva zaručené čl. 50 ods. 3 sa v nezmenenom rozsahu priznávajú aj obžalovanému a odsúdenému, a to až do právoplatnosti súdneho rozhodnutia. Všetkým oprávneným osobám sa článkom 50 odsek 3 zaručuje, že budú mať čas na prípravu obhajoby, ďalej že budú mať možnosť pripraviť si obhajobu a že svoju obhajobu budú môcť predniesť právne významným spôsobom, buď osobne, alebo prostredníctvom svojho obhajcu. Uplatnenie práva na obhajobu nezaručuje oprávnenej osobe dosiahnutie takého rozhodnutia súdu, o ktoré sa usiluje pomocou obhajoby. Účelom práva zaručeného čl. 50 ods. 3 ústavy je poskytnutie príležitosti brániť sa obvineniu zo spáchania trestného činu“ (II. ÚS 8/96).

Právo na obhajobu do okamihu nadobudnutia právneho postavenia obvineného sa nezaručuje podľa čl. 50 ods. 3. Je implikované v ochrane podľa čl. 47 ods. 2 ústavy. Zákonom ustanovené podmienky ochrany v okolnostiach prípadu predstavuje ustanovenie § 76 ods. 6 a § 156 ods. 1 Trestného poriadku.

Podľa § 76 ods. 6 Trestného poriadku: „Zadržaná osoba má právo zvoliť si obhajcu a radiť sa s ním už v priebehu zadržania; má právo požadovať, aby obhajca bol prítomný pri jej výsluchu podľa odseku 4, ibaže je obhajca v lehote tam uvedenej nedosiahnuteľný.“

Z textu uvedeného ustanovenia vyplýva, že prítomnosť obhajcu a možnosť radiť sa s ním už v priebehu zadržania môže zadržaná osoba uplatniť v prípade, že v lehote stanovenej zákonom (24 hodín), po ktorú je možné osobu zadržiavať, sa obhajca dostaví k výsluchu. Skutočnosť, že obhajca je nedosiahnuteľný, neznamená, že orgány vyšetrovania nemôžu pokračovať v objasňovaní spáchaného činu a s tým súvisiacimi úkonmi.

Podľa § 165 ods. 1 Trestného poriadku: „Obhajca je už od vznesenia obvinenia oprávnený byť prítomný pri vyšetrovacích úkonoch; môže obvinenému aj iným vyslúchaným klásť otázky, avšak až vtedy, keď orgán výsluch skončí a udelí mu na to slovo.

Prítomnosť obhajcu pri vyšetrovacích úkonoch a poskytovanie právnych rád obvinenému je potrebné odlišovať od aktívneho vstupu obhajcu do priebehu vyšetrovacích úkonov.

V prípade, ktorý je predmetom konania o podnete [REDAKOVANÉ], nešlo o prípad nutnej obhajoby. Dňa 22. júla 1997 sa vyšetrovateľ telefonicky spojil s advokátom JUDr. Františkom Sanákom z Trnavy, ktorého si [REDAKOVANÉ] chcel zvoliť za obhajcu. Advokát sa pre svoju zaneprázdnenosť nemohol uvedeného dňa výsluchu zúčastniť. [REDAKOVANÉ] podpísal plnomocenstvo inému zvolenému advokátovi až dňa 23. júla 1997. Tento 25. júla 1997 oznámil vyšetrovateľovi, že bol splnomocnený [REDAKOVANÉ], aby ho obhajoval. Vyšetrovateľ neporušil právo na obhajobu obvineného, keď vykonal výsluchy svedkov dňa 22. júla 1997 bez prítomnosti obhajcu. Povinnosť vyzozumievať a prizývať obhajcu k vyšetrovacím úkonom v prípade, ak nejde o nutnú obhajobu, zaväzuje orgán činný v trestnom konaní až po doručení plnomocenstva, v ktorom je uvedené, že ako obhajca sa chce zúčastniť všetkých vyšetrovacích úkonov a žiada, aby bol včas vyzozumievaný o mieste a čase konania jednotlivých úkonov. Vyšetrovateľ dňa 22. júla 1997 rešpektoval právo obvineného odmietnuť vypovedať bez prítomnosti obhajcu a obvineného opätovne vypočul dňa 18. septembra 1997 už za jeho prítomnosti.

Od dátumu doručenia plnomocenstva až do oboznamovania s výsledkami vyšetrovania dňa 9. októbra 1997 mali obvinený aj obhajca možnosť navrhnúť, aby boli vyšetrovacie úkony, ktoré boli vykonané bez prítomnosti obhajcu, zopakované za jeho prítomnosti. Takýto návrh však ani v jednom prípade nepodali, a to ani pri opakovanom výsluchu obvineného, ani pri oboznámení s výsledkami vyšetrovania, kedy obhajca žiadal iba vyšetrenie duševného stavu svedkyne [REDACTED].

Odkaz predkladateľa podnetu na ustanovenie § 38 ods. 1 Trestného poriadku „Ak obvinený nemá obhajcu v prípade, v ktorom ho musí mať, určí sa mu lehota na zvolenie obhajcu.“ a následne na judikát 1/79, Rt 25/90 per analogiam, „že v dobe, kedy ešte obvinený nemá obhajcu a oznámil, že obhajcu si zvoliť chce, môže vyšetrovateľ vykonať len také vyšetrovacie úkony, ktoré vzhľadom k nebezpečenstvu ich zmarenia, straty alebo podstatného oslabenia ich dôkaznej hodnoty, teda z hľadiska ich účelu neznesú odklad na dobu, než obvinený bude mať obhajcu, a vykonanie iného vyšetrovacieho úkonu v naznačenej dobe je porušením práva na obhajobu“, bol neprimeraný. Zákonodarca prísne ustanovil podmienky nutnej obhajoby spolu s nástrojmi na kontrolu ich dodržiavania a odlišil ich od podmienok zvolenej obhajoby. Okrem toho, ako už bolo uvedené, obhajca v priebehu prípravného konania nenamietal výsluch svedkyne [REDACTED] bez jeho prítomnosti, nenavrhol zopakovanie tohto vyšetrovacieho úkonu, dožadoval sa len skúmania jej duševného stavu. Argumentácia o porušení práva na obhajobu sa objavila prvýkrát až v odvolaní proti rozsudku Okresného súdu Pezinok, z ktorého vyplýva, že už bola pribratá aj znalkyňa na posúdenie výpovede svedkyne [REDACTED], ktorá v posudku aj pri výpovedi uviedla, že u svedkyne nezistila tendenciu konfabulovať.

Podľa § 160 ods. 1 Trestného poriadku trestné stíhanie začína vydaním uznesenia o vznesení obvinenia. Toto sa obvinenému oznámi do troch dní alebo najneskôr na začiatku prvého výsluchu. Argumentácia obhajoby, že výsluch svedkov bol vykonaný pred vznesením obvinenia, neobstojí, pretože podľa zákona trestné stíhanie sa začína už pred tým, ako je obvinenému oznámené uznesenie o vznesení

obvinenia. Zákon teda predpokladá, že moment začatia trestného stíhania nie je totožný s momentom oznámenia uznesenia, viaže ho len na vydanie uznesenia o vznesení obvinenia. S tvrdením, že výsluchy vykonané pred prvým výsluchom obvineného boli vykonané pred vznesením obvinenia, nemožno súhlasiť už aj z toho dôvodu, že zákon ani neurčuje poradie, v akom majú byť vypočutí obvinení a svedkovia. Taktika postupu závisí od uváženia vyšetrovateľa. Bez ohľadu na uvedené vyšetrovatelka vo svojej výpovedi pred Okresným súdom v Pezinku uviedla, že výsluch svedkyne bol vykonaný až po tom, ako bolo obvinenému oznámené uznesenie o začatí trestného stíhania. Rovnako neobstojí tvrdenie, že výsluchy svedkov boli vykonané v neprítomnosti zvoleného obhajcu, pretože v čase ich vykonania obvinený nedoručil vyšetrovateľovi žiadne plnomocenstvo na obhajobu. Ako už bolo uvedené, toto plnomocenstvo bolo doručené na Okresný úrad vyšetrovania PZ v Pezinku až s dátumom 25. júl 1997.

Do vznesenia obvinenia 22. júla 1997 sa právne postavenie [REDAKOVANÉ] v trestnom konaní chránilo v rámci ochrany zaručenej čl. 47 ods. 2 ústavy pre zadržaného. V tomto čase sa konal aj výsluch svedkov. Podľa § 76 ods. 6 Trestného poriadku sa právo na obhajobu zaručuje len pre výsluch zadržanej osoby. **Výsluch [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] v neprítomnosti obhajcu [REDAKOVANÉ] nemal povahu porušenia čl. 47 ods. 2 ústavy, pretože súčasťou ústavou zaručeného práva na obhajobu zadržanej osoby nie je aj právo na účasť obhajcu pri výsluchu svedkov.**

Rozsah a intenzita ústavou zaručeného práva na obhajobu sa mení v okamihu zmeny právneho postavenia oprávnenej osoby zo zadržaného na obvineného. Po vznesení obvinenia [REDAKOVANÉ] získal právo na ochranu zaručenú čl. 50 ods. 3 ústavy.

Predkladateľ podnetu namietol: „...konaním orgánov činných v trestnom konaní v etape vyšetrovania spáchania trestného činu došlo k porušeniu ust. § 38 ods. 1 prvá veta Tr. por. citujem: „Ak obvinený nemá obhajcu v prípade, v ktorom ho musí mať, určí sa mu lehota na zvolenie obhajcu.“ V súlade s judikátom 1/79, Rt 25/90 per

analogiam, som toho názoru, že v dobe, kedy ešte obvinený nemá obhajcu a oznámil, že obhajcu si zvoliť chce, môže vyšetrovateľ vykonať len také vyšetrovacie úkony, ktoré vzhľadom k nebezpečenstvu ich zmarenia, straty alebo podstatného oslabenia ich dôkaznej hodnoty, teda z hľadiska ich účelu neznesú odklad na dobu, než obvinený bude mať obhajcu. Vykonanie iného vyšetrovacieho úkonu v naznačenej dobe je porušením práva na obhajobu.“

Vo svojej argumentácii predkladateľ podnetu nevzal do úvahy celé ustanovenie čl. 50 ods. 3, keď uviedol: „Obhajoba a teda právna pomoc v trestnom konaní predstavuje právo využiť služby obhajcu ako náležitého a kvalifikovaného partnera orgánov činných v trestnom konaní, ktorého úlohou je objasniť skutočnosti, ktoré obvineného zbavujú viny alebo vinu aspoň zmierňujú.“ **Článkom 50 ods. 3 sa obvinenému nezaručuje len právo obhajovať sa prostredníctvom obhajcu. Obvinený sa v súlade s ústavou môže obhajovať sám.** Výnimku z možnosti rozhodnúť sa o tom, kým sa nechá obvinený zastupovať, predstavuje nutná obhajoba v prípadoch určených zákonom. Vo veciach, kde má obvinený právo voľby podľa čl. 50 ods. 3, záleží na jeho rozhodnutí, či sa bude obhajovať prostredníctvom obhajcu a od ktorého momentu sa bude takto obhajovať.

Právo obvineného obhajovať sa prostredníctvom obhajcu je zaručené s rozdielnou intenzitou v závislosti od toho, či sa obvinenému zaručuje právo na nutnú obhajobu, alebo či sa upravuje ako právo na zvoleného obhajcu. Nutná obhajoba predstavuje osobitnú ochranu v trestnom konaní. Jej základom je štátom zaručená právna pomoc poskytovaná obhajcom ustanoveným bez zreteľa na želanie obvineného mať obhajcu. Obhajoba zvoleným obhajcom predstavuje všeobecnú formu právnej pomoci v trestnom konaní. Štát nemá povinnosť ju zabezpečiť. Má len povinnosť rešpektovať rozhodnutie oprávnenej osoby dať sa zastupovať zvoleným obhajcom. Táto povinnosť vzniká štátu od okamihu uplatnenia práva na zvoleného obhajcu. Právo na zvoleného obhajcu oprávnená osoba uplatňuje zákonom ustanoveným postupom.

██████████ namietol porušenie svojho práva podľa čl. 50 ods. 3 ústavy na základe analogickej aplikácie práva, prostredníctvom ktorej zo zákonom ustanovených práv pre prípad nutnej obhajoby odvodil rovnaké práva aj pre obhajobu uskutočňovanú v právnom režime zvolenej obhajoby.

Účelom nutnej obrany je poskytnúť zvýšenú právnu ochranu osobám, ktorým zákonodarca priznal právo na nutnú obranu. Analogickým výkladom, ktorý ponúkol predkladateľ podnetu, sa odstraňuje účel nutnej obhajoby zaručenej v rámci práva na obhajobu. Preto ústavný súd odmietol výklad práva na obhajobu, ktorý uplatnil predkladateľ podnetu na odôvodnenie námietky porušenia jeho práva podľa čl. 50 ods. 3 v rozsahu práva obhajovať sa prostredníctvom obhajcu.

Vo vzťahu k ochrane zaručenej čl. 50 ods. 3 ústavy ██████████ namietol nielen porušenie práva obhajovať sa prostredníctvom obhajcu. Namietol porušenie ochrany podľa čl. 50 ods. 3 aj z dôvodu, že mu nebol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby. Uviedol, že doba jedného pracovného dňa, počas ktorého si mal nájsť obhajcu, nie je primeraným časom na dosiahnutie účelu zaručeného čl. 50 ods. 3. Ďalej uviedol, že jeden pracovný deň nie je dostatočný ani na to, aby sa advokát kvalifikovane pripravil na obhajobu.

Podľa právneho názoru ústavného súdu právo na obhajobu sa zaručuje ako základné právo fyzickej osoby. Podlieha všetkým pravidlám, ktoré sa uznávajú pri ochrane základných práv a slobôd. Základným pravidlom ochrany týchto práv je princíp nastolenia spravodlivej rovnováhy medzi verejnými záujmami, ktoré sú predmetom ústavnej ochrany. V prípade konfliktu medzi chránenými verejnými záujmami sa jeden zo záujmov nemôže nadradiť nad iný tak, aby sa poprel účel ochrany priznanej inému chránenému verejnému záujmu. V okolnostiach prípadu ide o právne riešenie konfliktu medzi verejným záujmom na odhalení a potrestaní páchatel'a trestného činu s tými verejnými záujmami, kvôli ktorým sa ústavou priznáva právo na obhajobu.

Ústava čl. 50 ods. 3 zaručuje obvinenému právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby. Ústava nezaručuje obvinenému právo rozhodnúť o tom, v ktorom okamihu uplatnil právo na čas a možnosť pripraviť si obhajobu v takom trvaní a rozsahu, ktorý umožňuje pokračovať v trestnom konaní. Také oprávnenie by marilo vytvorenie spravodlivej rovnováhy medzi verejným záujmom na odhalení a potrestaní páchatel'a a právami obvineného.

Trestný poriadok ustanovuje lehotu na zvolenie obhajcu: „Ak obvinený nemá obhajcu v prípade, v ktorom ho musí mať (§ 36 a 36a), určí sa mu lehota na zvolenie obhajcu. Pokiaľ v tejto lehote nebude obhajca zvolený, obhajca sa mu na dobu, po ktorú trvajú dôvody nutnej obhajoby, bez meškania ustanoví“ (§ 38 ods. 1). Táto lehota sa vzťahuje iba na nutnú obhajobu. Lehota na zvolenie obhajcu pri nutnej obhajobe sa spája so zákonom ustanovenými právnymi účinkami. Určenie lehoty pre zvolenie zástupcu nemá zákonom ustanovený právny význam. Po uplynutí lehoty si obvinený môže kedykoľvek zvoliť zástupcu. Nijaký štátny orgán po uplynutí tejto lehoty nemá povinnosť ustanoviť obvinenému zástupcu. Zákon neustanovuje lehotu pre uplatnenie práva zvoliť si zástupcu. Neustanovenie lehoty pre uplatnenie práva obhajovať sa prostredníctvom obhajcu vo veciach, v ktorých sa nezaručuje nutná obhajoba, nemožno hodnotiť ako porušenie zákona ani ako porušenie ochrany zaručenej obvinenému podľa čl. 50 ods. 3 ústavy.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

Nález vyhlásený v Košiciach 28. apríla 1999

JUDr. Ján D r g o n e c
predseda senátu